

GEBELERİN COVID 19'A YÖNELİK KORKULARI VE COVID 19 AŞISINA YÖNELİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BELİRLENMESİ

DETERMİNİNG THE RELATIONSHIP BETWEEN PREGNANT WOMEN'S FEARS TOWARDS COVID 19 AND ATTITUDES TOWARDS COVID 19 VACCINE

Tuba GÜNER EMÜL¹, Burcu OKAYER ÖZER², Gizem BİRER², İrem Bengisu ÖCAL², Çiler ÇOKAN DÖNMEZ³,

¹ Dr Öğretim Üyesi, Doğum Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Hemşirelik Fakültesi, Mersin Üniversitesi, Mersin

² Yüksek Lisans Öğrencisi Doğum Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin Üniversitesi, Mersin

³ Dr. (PhD).Çukurova Üniversitesi Hastanesi Tıbbi Genetik Anabilim Dalı, Adana

Özet

Amaç: Bu çalışmada gebelerin COVID-19 korku düzeyleri ve aşı tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır.

Gereç ve yöntem: Bu çalışma, gebelerin COVID-19 korku düzeyleri ve aşı tutumlarının belirlemek amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel olarak yapılacaktır. Araştırmanın evrenini Türkiye'de yaşayan gebeler oluşturacaktır. Araştırmanın örneklemini belirlemek için amaçlı örnekleme yöntemi kullanılacaktır. Gerekli örneklem büyüklüğünü hesaplamak için G*Power 3.1.9.7 deneme sürümünden yararlanılmıştır. Araştırmaya dâhil edilmesi gereken minimum gebe sayısı 310 olarak hesaplanmış Şubat-Mayıs 2022 tarihleri arasında 315 gebeye ulaşılmıştır. Araştırma verileri, "Kişisel Bilgi Formu", "COVID 19 Korkusu Ölçeği" ve "COVID 19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan gebelerin yaş ortalamasının 26.19±6.73 olduğu tespit edilmiş ve %33,6'sının 20-24 yaş grubunda olduğu belirlenmiştir. Gebelerin, %42,5'inin ikinci trimester gebesi olduğu ve %80,7'inin eşinin lise mezunu olduğu saptanmıştır. Gebelerin % 22,9 unun COVID 19 enfeksiyonunu geçirdiği, %81'inin aşı olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya dâhil olan gebelerin COVID-19 korku ölçeğinden aldıkları puan ortalamasının 21.20±2.72 COVID 19 Aşısına yönelik tutumlar ölçeğinden toplam puan ortalamasının ise 3.30±0.18 olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Araştırmada gebelerin COVID 19 korku düzeylerinin orta düzeyde olduğu, COVID 19 aşı tutumunun düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aşı, COVID-19, Gebe, Korku

Abstract

Aim: In this study, it was aimed to determine the relationship between the COVID-19 fear levels and vaccination attitudes of pregnant women.

Material: This research will be conducted as a descriptive and cross-sectional study in order to determine the COVID-19 fear levels and vaccination attitudes of pregnant women. The population of the research will be pregnant women living in Turkey. Purposive sampling method will be used to determine the sample of the study. The trial version of G*Power 3.1.9.7 was used to calculate the required sample size. The minimum number of pregnant women to be included in the study was calculated as 310, and 315 pregnant women were reached between February and May 2022.

Results: It was determined that the mean age of the pregnant women participating in the study was 26.19±6.73 and 33.6% of them were in the 20-24 age group. It was determined that 42.5% of the pregnant women were second trimester pregnancies and 80.7% of their spouses were high school graduates. It was determined that 22.9% of the pregnant women had COVID 19 infection and 81% were not vaccinated. It was determined that the mean score of the pregnant women included in the study from the COVID-19 fear scale was 21.20±2.72, and the total mean score from the scale of attitudes towards the COVID 19 vaccine was 3.30±0.18.

Conclusion: In the study, it was determined that the COVID 19 fear levels of the pregnant women were moderate, and the COVID 19 vaccine attitude was low.

Key words: Vaccine, COVID-19, Pregnancy, Fear

ORCID ID: T.G.E., 0000-0002-6284-9419; B.O.Ö., 0009-0000-4265-6946; G.B., 0009-0000-9491-6439; İ.B.Ö., 0000-0003-0079-0068; Ç.Ç.D., 0000-0001-8706-3685

Corresponding author: Tuba GÜNER EMÜL, Mersin Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi.

E-mail: tubaguner2007@gmail.com

Geliş tarihi/ Date of receipt: 15.08.2023

Kabul tarihi / Date of acceptance: 15.02.2024

GİRİŞ

COVID-19 enfeksiyonunun yol açtığı salgın hızla büyüyen önemli bir halk sağlığı olarak, milyonlarca kişinin etkilenmesine ve ölümüne neden olmuştur. Türkiye’de, Kasım 2022 itibarıyla 17 milyondan fazla olgu ve 101 binden fazla ölüm bildirilmiştir (1). Solunum yolu enfeksiyonuna neden olan ve milyonlarca insanı etkileyen bu virüs bireylerin fiziksel, ruhsal ve emasyonel olarak sağlığını olumsuz yönde etkilemiştir (2). Tüm dünyadaki hayatı etkileyen COVID-19’a herkesin duyarlı olduğu bilinmekle birlikte, ileri yaş, kronik hastalığı olan yetişkinler sağlık çalışanları ve gebeler risk grubunu oluşturmaktadır (3). Gebelerde meydana gelen fizyolojik değişiklikler solunum yolu hastalıklarına karşı riski artırmakta ve enfeksiyonlara yatkın hale getirmektedir. Bu durum COVID-19’a yakalanma riskini artırmakla birlikte gebenin enfeksiyon bulaşma korkusu yaşamasına ve kendini izole etmesine de neden olmaktadır (4-6). Yapılan çalışmalarda COVID-19 pandemisinin gebelerde korku ve anksiyete düzeyini yükselttiği anne ve fetus sağlığını olumsuz etkilediği belirlenmiştir (7-15). Prasad ve arkadaşlarının (2022) yapmış olduğu metaanaliz çalışmasında COVID 19 enfeksiyonunun anne ölümlerini, ölü doğumları, preeklampsi ve preterm eylem oranlarını artırdığı belirtilmektedir (16). Bu bağlamda pandemi sürecinde gebelik ve doğum yönetimi büyük önem arz etmektedir. Anne ve bebek sağlığı açısından risk oluşturan COVID-19 salgınının yayılımını önlemek ve ölümleri azaltmak için kolay uygulanabilen yöntemler belirlenmiştir. Bu yöntemler; el yıkama, sosyal mesafe, maske takma ve aşılama ile bu konularda toplumu eğitmektir. Bu süreçte hem annenin, hem de bebeğin sağlığı açısından güvenli ortamın sağlanması ve aşılama önemli ve gereklidir (17-21). Gebelikte COVID-19 aşılarının yan etkileri ve komplikasyonlarına yönelik endişeler olsa da, son çalışmalar gebelikte COVID-19 aşılarının kullanımının güvenli olduğu görüşünü savunmaktadır (22,23).

Aşıya karşı oluşan tutumlar bilgi eksikliğine ve sosyal medyada bilgi kirliliği gibi birçok kaynaktan oluşabilmektedir. Gebelerin

özellikle aşılama yönelik bilgi eksikliği, kendi ve bebeğinin sağlığına yönelik endişelerini, tutumlarını ve davranışlarını etkileyebilmektedir. Araştırmamızda gebelerin COVID 19’a karşı korku düzeyleri ve aşı tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel olarak yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan gebeler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini belirlemek için amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Gerekli örneklem büyüklüğünü hesaplamak için G*Power 3.1.9.7 deneme sürümünden (Institute for Experimental Psychology, Heinrich-Heine University, Dusseldorf, Germany) yararlanılmıştır. Alfa düzeyi 0.05, %90 güç ve küçük-orta etki büyüklüğü ($f^2 = 0.09$) ile 12 yordayıcı içeren regresyon analizine göre, araştırmaya dâhil edilmesi gereken minimum gebe sayısı 300 olarak hesaplanmış Şubat - Mayıs 2022 tarihleri arasında 315 gebeye ulaşılmıştır. Araştırma verileri, “Kişisel Bilgi Formu”, “COVID 19 Korkusu Ölçeği” ve “COVID 19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Veriler, Şubat- Mayıs 2022 tarihleri arasında sosyal medya (Facebook, Twitter, Instagram vb.) aracılığıyla web tabanlı bir çevrim içi anket (Google formlar-Google LLC, Mountain View, CA, ABD) kullanılarak toplanmıştır. Online anketin ilk sayfasında araştırmanın amacı ve içeriği hakkında bilgi ve çalışmaya katılmaya onam formu yer almıştır. Araştırmaya ankete ulaşılabilen, izin formunu onaylayan gebeler çalışmaya dâhil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, “Kişisel Bilgi Formu”, “COVID 19 Korkusu Ölçeği” ve “COVID 19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Kişisel Bilgi Formu, araştırmacılar tarafından konuya ilişkin literatür taraması sonucunda oluşturulmuştur (2,18). Kişisel bilgi formunda gebelerin tanıtıcı bilgilerini (gebenin yaşı, öğrenim düzeyi,

çalışma durumu vb.) içeren yedi soru bulunmaktadır.

COVID 19 Korkusu Ölçeği

Ahorsu ve arkadaşları (2020) tarafından geliştirilmiş COVID-19 Korkusu Ölçeği (The Fear of COVID-19 Scale)'nin, Türkçe'ye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirliği Satıcı ve arkadaşları (2020) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin uygulanabilir yaş skalası geniş olup, üniversite öğrencileri ve yetişkinler üzerinde kullanılabilir. Yedi sorudan oluşan ölçeğin bütün maddeleri pozitif puanlanmaktadır. Sorularda 5'li likert tipi bir ölçeklendirme kullanılarak 1-5 arası (1- Kesinlikle katılmıyorum...5-Kesinlikle katılıyorum) puanlanmıştır. Ölçekte ters puanlanan madde yoktur. Ölçekten 7-35 arası puan alınmaktadır. Yüksek puan almak COVID pandemi korku düzeyinin 'yüksek' olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışmasında Cronbach Alpha değeri 0.82 olarak bulunmuştur (24). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.85 olarak belirlenmiştir.

COVID-19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği

Geniş ve arkadaşları tarafından 2020 yılında Türkiye'de geliştirilen ölçek COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği, 5'li likert tipte olup, iki alt boyut (olumlu ve olumsuz tutum) ve dokuz maddeden oluşmaktadır. Olumsuz tutum alt boyutlarındaki maddeler ters olarak puanlanmaktadır. Olumlu tutum alt boyutundan alınan yüksek puanlar, aşuya yönelik tutumun olumlu olduğunu göstermektedir. Olumsuz tutum alt boyutundaki maddeler ters çevrildikten sonra hesaplanır ve bu alt boyut puanlarındaki yükseklik, aşuya karşı olumsuz tutumun daha az olduğunu göstermektedir. Geniş ve arkadaşları çalışmalarında COVID-19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeğinin Cronbach Alfa katsayıları Olumlu Boyutu =0.90, Olumsuz Boyutu =0.78 (25). Bizim çalışmamızda ise COVID-19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeğinin Cronbach Alfa katsayıları toplam 0.94, Olumlu Boyutu = 0.93, Olumsuz Boyutu = 0.74 şeklinde bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Veriler, Şubat-Mayıs 2022 tarihleri arasında sosyal medya (Facebook, Twitter, Instagram vb.) aracılığıyla web tabanlı bir çevrim içi anket (Google formlar-Google LLC, Mountain View, CA, ABD) kullanılarak toplanmıştır. Online anketin ilk sayfasında araştırmanın amacı ve içeriği hakkında bilgi ve çalışmaya katılmaya onam formu yer almıştır. Araştırmaya ankete ulaşılabilen, izin formunu onaylayan gebeler çalışmaya dâhil edilmiştir.

Verilerin Analizi

İstatistiksel analizler SPSS (IBM SPSS Statistics 27) adlı paket program kullanılarak yapılmıştır. Bulguların yorumlanmasında frekans tabloları ve tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Normal dağılıma uygun olmayan ölçüm değerleri için parametrik olmayan yöntemler kullanılmıştır. Parametrik olmayan yöntemlere uygun şekilde, iki bağımsız grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında "Mann-Whitney U" test, bağımsız üç veya daha fazla grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında "Kruskal-Wallis H" test yöntemi kullanılmıştır. Üç veya daha fazla grup için anlamlı fark çıkan değişkenlerin ikili karşılaştırmaları için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır. Normal dağılıma sahip olmayan iki nicel değişkenin ilişkilerinin incelenmesinde "Spearman" korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma verilerini toplamadan önce 18.02.2022 tarihli ve 5682 karar sayılı Mersin Üniversitesi Klinik Araştırmaları Etik Kurulu'ndan gerekli onay alınmıştır. Veriler Helsinki Deklerasyonu Prensiplerine uygun olarak toplanmıştır.

BULGULAR

Gebelerin yaş ortalaması 26.19±6.73 ve %33.6'sının 20-24 yaş grubunda olduğu belirlenmiştir. Tablo incelendiğinde gebelerin yarısına yakınının (%41.6) ilköğretim mezunu, %92'sinin çalışmadığı görülmüştür. Gebelerin, %42.5'inin ikinci trimester gebesi olduğu ve %80.7'inin eşinin lise mezunu olduğu saptanmıştır. Gebelerin % 22.9'unun COVID 19 enfeksiyonunu geçirdiği, %81'inin aşı olmadığı, %14.3'ünün sınav aşısı olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Gebelerin tanıtıcı özelliklerin dağılımı

Tanıtıcı Özellikler (n=315)	n	%
Yaş [$\bar{X} \pm S.S. \rightarrow 26.19 \pm 6.73$ (yıl)]		
<20	46	14.6
20-24	106	33.6
25-29	91	28.9
≥ 30	72	22.9
Eğitim düzeyi		
Okuryazar değil	12	3.8
İlköğretim	131	41.6
Lise	127	40.3
Üniversite	45	14.3
Çalışma durumu		
Evet	25	8.0
Hayır	290	92.0
Meslek		
Ev hanımı	290	92.0
Memur	11	3.5
İşçi	11	3.5
Serbest meslek	3	1.0
Gebelik haftası [$\bar{X} \pm S.S. \rightarrow 21.61 \pm 9.02$ (hafta)]		
1.trimester	86	27.3
2.trimester	134	42.5
3.trimester	95	30.2
Eş eğitim düzeyi		
Okuryazar değil	1	0.3
İlköğretim	30	9.5
Lise	254	80.7
Üniversite	29	9.2
Yüksek lisans/doktora	1	0.3
Eş meslek		
Memur	24	7.6
İşçi	251	79.7
Serbest meslek	29	9.2
Emekli	3	1.0
Diğer	8	2.5
Gelir düzeyi		
Düşük	14	4.5
Orta	300	95.2
Yüksek	1	0.3
Aile tipi		
Çekirdek aile	299	94.9
Geniş aile	16	5.1

Araştırmaya dâhil olan gebelerin COVID-19 korku ölçeğinden aldıkları puan ortalamasının 21.20 ± 2.72 COVID 19 aşısına

yönelik tutumlar ölçeğinden toplam puan ortalamasının ise 3.30 ± 0.18 olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. COVID-19 korkusu ölçeğine ilişkin puanların dağılımı (n=315)

	Ortalama	Medyan	Min.	Max.
COVID-19 korkusu ölçeği	21.20 ± 2.72	22.0	7.0	28.0
COVID-19 aşısına yönelik tutumlar				
Olumlu tutum	3.44 ± 0.66	3.8	1.0	4.0
Olumsuz tutum	3.19 ± 0.46	3.0	2.8	5.0
ölçeği	3.30 ± 0.18	3.3	2.1	4.0

Mesleğe göre COVID-19 korkusu ölçeği puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($\chi^2=6.329$; $p=0.042$). Memur olanlar ile ev hanımı ve işçi/serbest meslekte çalışanlar arasında anlamlı farklılık

tespit edilmiştir. Ev hanımı ve işçi/serbest meslekte olanların COVID-19 korkusu ölçeği puanları, memur olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Gebelerin sosyodemografik özelliklerine göre ölçek puanlarının karşılaştırılması

Özellikler	n	COVID 19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği				COVID-19 korkusu ölçeği			
		Olumlu tutum $\bar{X} \pm S.S.$ Medyan [IQR]	Olumsuz tutum $\bar{X} \pm S.S.$ Medyan [IQR]	CAYTÖ – Toplam $\bar{X} \pm S.S.$ Medyan [IQR]		$\bar{X} \pm S.S.$ Medyan [IQR]			
Yaş sınıfları									
<20	46	3.39±0.75	3.8 [0.5]	3.23±0.48	3.0 [0.3]	3.29±0.22	3.3 [0.1]	21.41±2.13	22.0 [0.3]
20-24	106	3.40±0.69	3.8 [0.3]	3.20±0.49	3.0 [0.2]	3.29±0.18	3.3 [0.1]	21.19±2.51	22.0 [1.0]
25-29	91	3.49±0.60	3.8 [0.3]	3.14±0.39	3.0 [0.0]	3.30±0.19	3.3 [0.1]	21.38±2.92	22.0 [1.0]
≥30	72	3.45±0.63	3.8 [0.3]	3.23±0.49	3.0 [0.2]	3.33±0.16	3.3 [0.2]	20.83±3.07	22.0 [1.0]
İstatistiksel analiz*		$\chi^2=0.878$ $p=0.831$		$\chi^2=2.545$ $p=0.467$		$\chi^2=1.881$ $p=0.598$		$\chi^2=1.326$ $p=0.723$	
Eğitim düzeyi									
Okuryazar değil									
İlköğretim	12	2.90±1.17	3.5 [2.3]	3.55±0.89	3.0 [1.7]	3.26±0.15	3.3 [0.1]	20.58±4.32	22.0 [1.0]
Lise	131	3.51±0.59	3.8 [0.3]	3.18±0.44	3.0 [0.2]	3.33±0.16	3.3 [0.0]	21.23±3.14	22.0 [1.0]
Üniversite	127	3.42±0.65	3.8 [0.3]	3.19±0.46	3.0 [0.2]	3.29±0.18	3.3 [0.1]	21.19±2.43	22.0 [1.0]
	45	3.42±0.63	3.8 [0.5]	3.13±0.36	3.0 [0.0]	3.26±0.25	3.3 [0.2]	21.27±1.39	22.0 [1.0]
İstatistiksel analiz*		$\chi^2=6.147$ $p=0.105$		$\chi^2=1.593$ $p=0.661$		$\chi^2=6.183$ $p=0.103$		$\chi^2=3.961$ $p=0.266$	
Çalışma durumu									
Evet	25	3.52±0.35	3.8 [0.5]	3.12±0.24	3.0 [0.2]	3.29±0.15	3.3 [0.1]	21.42±0.85	22.0 [1.0]
Hayır	290	3.43±0.68	3.8 [0.3]	3.20±0.48	3.0 [0.2]	3.30±0.19	3.3 [0.1]	21.18±2.82	22.0 [1.0]
İstatistiksel analiz*		$Z=-0.216$ $p=0.892$		$Z=-0.321$ $p=0.748$		$Z=-0.166$ $p=0.868$		$Z=-1.032$ $p=0.302$	
Meslek									
Ev hanımı	290	3.43±0.67	3.8 [0.3]	3.20±0.48	3.0 [0.2]	3.30±0.19	3.3 [0.1]	21.18±2.82	22.0 [1.0]
Memur	11	3.32±0.42	3.3 [0.8]	3.16±0.33	3.0 [0.2]	3.23±0.18	3.3 [0.2]	20.90±1.04	20.0 [2.0]
İşçi/serbest	14	3.66±0.21	3.8 [0.1]	3.07±0.13	3.0 [0.2]	3.33±0.11	3.3 [0.1]	21.79±0.43	22.0 [0.3]
İstatistiksel analiz		$\chi^2=5.684$ $p=0.058$		$\chi^2=0.037$ $p=0.982$		$\chi^2=2.440$ $p=0.295$		$\chi^2=6.329$ $p=0.042$	

*Normal dağılıma sahip olmayan verilerde iki bağımsız grubun karşılaştırılmasında “Mann-Whitney U” test (Z-tablo değeri); üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında “Kruskall-Wallis H” test (χ^2 -tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır.

Eş eğitim düzeyine göre COVID-19 korkusu ölçeği puanları açısından anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($\chi^2=7.045$; $p=0.030$). Eşi lise mezunu olanların COVID-19 korkusu ölçeği puanları, eşi üniversite/üzeri mezunu olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir, Eş mesleğine göre COVID-19 korkusu ölçeği puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($\chi^2=21.388$; $p<0.001$). Eşi memur, işçi ve serbest meslek olanların COVID-19 korkusu ölçeği puanları, eşi emekli/diğer

olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 4).

Gelir düzeyine göre aşuya yönelik olumlu tutum puanları açısından anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-2.177$; $p=0.029$). Geliri orta/yüksek olanların olumlu tutum puanları, geliri düşük göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca gelir düzeyine göre CAYTÖ toplam puanları açısından anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-2.523$; $p=0.012$) (Tablo 4).

Tablo 4. Araştırmaya ilişkin bulgulara göre ölçek puanlarının karşılaştırılması

Değişken (n=315)	n	COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği						COVID-19 korkusu ölçeği	
		Olumlu tutum		Olumsuz tutum		CAYTÖ – Toplam		X̄ ± S. S.	Medyan [IQR]
		X̄ ± S. S.	Medyan [IQR]	X̄ ± S. S.	Medyan [IQR]	X̄ ± S. S.	Medyan [IQR]		
Gebelik haftası									
1.trimester	86	3.51±0.6	3.8 [0.3]	3.15±0.38	3.0 [0.2]	3.31±0.21	3.3 [0.1]	21.53±1.6	22.0 [1.0]
2.trimester	134	3.46±0.5	3.8 [0.3]	3.17±0.41	3.0 [0.2]	3.29±0.19	3.3 [0.1]	20.98±3.1	22.0 [1.0]
3.trimester	95	3.34±0.7	3.8 [0.5]	3.26±0.59	3.0 [0.2]	3.29±0.16	3.3 [0.1]	21.20±2.8	22.0 [1.0]
İstatistiksel analiz*		$\chi^2=4.031$ $p=0.133$		$\chi^2=0.292$ $p=0.864$		$\chi^2=3.480$ $p=0.176$		$\chi^2=4.346$ $p=0.114$	
Eş eğitim düzeyi									
İlköğretim/altı ⁽¹⁾	31	3.43±0.6	3.8 [0.8]	3.15±0.40	3.0 [0.2]	3.28±0.21	3.3 [0.1]	20.77±3.1	22.0 [1.0]
Lise ⁽²⁾	254	3.44±0.6	3.8 [0.3]	3.18±0.46	3.0 [0.2]	3.29±0.19	3.3 [0.1]	21.25±2.7	22.5 [1.0]
Üniversite/üzeri ⁽³⁾	30	3.42±0.6	3.8 [0.3]	3.30±0.54	3.0 [0.6]	3.35±.14	3.3 [0.1]	21.17±2.1	21.5 [1.3]
İstatistiksel analiz		$\chi^2=0.335$ $p=0.846$		$\chi^2=2.599$ $p=0.273$		$\chi^2=2.477$ $p=0.290$		$\chi^2=7.045$ $p=0.030$ [2-3]	
Eş meslek									
Memur ⁽¹⁾	24	3.32±0.7	3.5 [0.5]	3.31±0.59	3.0 [0.6]	3.32±0.16	3.3 [0.2]	20.50±3.1	22.0 [2.0]
İşçi ⁽²⁾	251	3.47±0.6	3.8 [0.3]	3.17±0.43	3.0 [0.2]	3.31±0.19	3.3 [0.1]	21.43±2.4	22.0 [1.0]
Serbest meslek ⁽³⁾	29	3.34±0.7	3.8 [0.6]	3.15±0.46	3.0 [0.0]	3.23±0.19	3.3 [0.2]	20.62±3.4	22.0 [1.0]
Emekli/diğer ⁽⁴⁾	11	3.09±1.1	3.8 [1.8]	3.47±0.78	3.0 [0.6]	3.30±0.17	3.3 [0.1]	18.91±4.8	21.0 [1.0]
İstatistiksel analiz		$\chi^2=4.529$ $p=0.210$		$\chi^2=5.841$ $p=0.120$		$\chi^2=3.849$ $p=0.278$		$\chi^2=21.388$ $p<0.001$ [1.2.3-4]	
Gelir düzeyi									
Düşük	14	3.19±0.7	3.5 [0.8]	3.21±0.55	3.0 [0.1]	3.21±0.17	3.2 [0.3]	20.42±5.0	22.0 [1.0]
Orta/yüksek	301	3.45±0.6	3.8 [0.3]	3.19±0.46	3.0 [0.2]	3.31±0.18	3.3 [0.1]	21.23±2.5	22.0 [1.0]
İstatistiksel analiz		$Z=-2.177$ $p=0.029$		$Z=-0.175$ $p=0.861$		$Z=-2.523$ $p=0.012$		$Z=-0.294$ $p=0.769$	
Aile tipi									
Çekirdek aile	299	3.44±0.65	3.8 [0.3]	3.19±0.46	3.0 [0.2]	3.30±0.19	3.3 [0.1]	21.21±2.73	22.0 [1.0]
Geniş aile	16	3.41±0.78	3.8 [0.3]	3.29±0.51	3.0 [0.4]	3.34±0.19	3.3 [0.3]	21.00±2.56	22.0 [1.0]
İstatistiksel analiz		$Z=-0.381$ $p=0.703$		$Z=-1.555$ $p=0.120$		$Z=-0.996$ $p=0.319$		$Z=-0.409$ $p=0.682$	

*Normal dağılıma sahip olmayan verilerde iki bağımsız grubun karşılaştırılmasında “Mann-Whitney U” test (Z-tablo değeri); üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında “Kruskall-Wallis H” test (χ^2 -tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır.

COVID-19 korkusu ölçeği ile COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 5).

Tablo 5. COVID-19 korkusu ile COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği arasındaki ilişki

Korelasyon* (N=315)		COVID-19 korkusu ölçeği	
COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği	Olumlu tutum	r	0.055
		p	0.329
	Olumsuz tutum	r	-0.023
		p	0.687
	CAYTÖ –	r	-0.001
	Toplam	p	0.985

TARTIŞMA

COVID 19 pandemi süreci, görülemeyen bir virüsün oluşturduğu hastalığa yakalanma ya da belirsizlikten kaynaklı olarak insanların psikolojilerini olumsuz etkilemekte ve korku duygusunun artmasına neden olabilmektedir. Korku faktörü insanların travma yaşamalarına, hastalığın etkilerinin şiddetlenmesine sebebiyet verebilmektedir (26,27). COVID-19 pandemisi herkes için endişe ve korkuya neden olsa da gebeler için ayrıca önem arz eden bir kriz dönemidir. Bu kriz döneminde gebe kadınlar hem henüz doğmamış bebekleri hem de kendi sağlık durumları açısından kaygı yaşamakta ve ruh sağlığı da olumsuz yönde etkilenmektedir. Çalışmamızda gebelerin COVID 19 korku ölçek puan ortalamasının 21.20 ± 2.72 olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda gebelerin COVID-19 korku düzeylerinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır (28-31). Araştırmalar ile çalışma sonucumuz karşılaştırıldığında sonuçların benzerlik gösterdiği ve gebelerin COVID 19 korku düzeylerinin orta seviyede olduğu görülmektedir.

COVID-19 salgını nedeniyle korku yaşayan bireyler COVID-19 salgınından korunmak için birçok yol aramaktadır. Bu yolların başında öncelikli olarak maske, mesafe, kişisel hijyen gibi temel koruyucu önlemlerin alınmasıdır. Bunlara ek olarak COVID-19 virüsüne karşı etkili yol aşı yaptırmaktır (32). Gebelerin koronavirüs enfeksiyonuna karşı aşılama için koronavirüs aşıları ile ilgili olumsuz düşüncelerinin belirlenmesi kendi ve bebeğinin sağlığı açısından önem arz etmektedir (33,34).

American College of Obstetricians and Gynecologists (ACOG) tarafından mRNA aşılarının, inaktif virüs aşılarının ve recombinant RNA aşılarının gebelikte uygulanmalarında kısıtlı klinik veriler çerçevesinde bir sakınca olmadığı belirtilmektedir (35).

Çalışmamızda gebelerin COVID 19 Aşısına yönelik tutumlar ölçeğinden toplam puan ortalamasının 3.30 ± 0.18 olduğu saptanmıştır. Solmaz ve ark. (2022) yapmış olduğu çalışmada COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği puan ortalamaları 33.08 ± 8.56 olarak saptanmıştır (31). Çalışmamızda gebelerin COVID-19 aşısına yönelik tutumlarının düşük seviyede olduğu belirlenmiştir. Pandemi sürecinde gebelikte COVID-19'a bağlı ölüm ve hastalık oranlarının azaltılmasında aşılama büyük önem taşımaktadır. Fakat yaşanan belirsizlikler, aşıya yönelik güvenlik endişeleri, yan etkilerin olasılığı gibi nedenlerden kaynaklı durumlar maalesef aşıya karşı temkinli yaklaşılmasına neden olmaktadır. Bireylerin bilgi arayışının yanı sıra ulaştıkları bilgilere inanmaları ve güvenmeleri aşya karşı olan tutumlarını olumlu yönde etkileyecektir. Aynı zamanda çalışmamızda gelir düzeyi yüksek olan gebelerin aşya yönelik olumlu tutum puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Abuhammad'ın yapmış olduğu çalışmada (2022) COVID-19 aşı tutumunu gelir düzeyi ve sosyal durumun etkilediği belirlenmiştir (36). Bu durum gelir düzeyi yüksek olan bireylerin bilgiye ulaşmalarının daha kolay olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

COVID-19 korkusu ölçek puanı COVID-19 aşısı tutumlar ölçeği puan ortalaması arasında bir ilişki saptanmamıştır. COVID-19 korkusu ölçek puanı COVID-19 aşısı tutumlar ölçeği alt boyutları arasında da anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Solmaz ve ark. (2022)'nin yapmış olduğu çalışmada da COVID-19 korku ölçek puanı ile aşı tutumları arasında da anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (31). Tutumlar bireylerin olaylara bakış açısını ve davranışlarını etkileyebilmektedir. Gebelerin COVID 19 aşısı ile ilgili doğru bilgi edinmeleri tutumlarının değişmesine olumlu etki sağlayacaktır. Bu bağlamda gebelerin

güvenilir bilgiye ulaşılabilmesi adına ebe ve hemşirelere önemli görevler düşmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada gebelerin COVID 19 korku düzeylerinin orta seviyede olduğu, COVID 19 aşı tutumunun düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Aşıya yönelik güvenilir bilgiler verilmesi aşıya yönelik yanlış inanışların belirlenmesi ve bu konuda yapılan eğitimlerde bireylerle birebir iletişim kuran ebe ve hemşireler önemli rol üstlenmektedir.

SINIRLILIKLAR

Araştırma bulguları ve kullanılmış olan ölçeğin güvenilirliği, örneklem grubunda yer alan gebelerin verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Herhangi bir mali destek alınmamıştır.

Teşekkür: Araştırmaya katılan ve anketlerimizi cevaplayan gebelere teşekkür ederiz.

Yazarlık Katkıları

Tasarım/Design: TGE, BOÖ; Veri Toplama veya veri girişi yapma/Data Collection or Processing: TGE, BOÖ, ÇÇD; Analiz ve yorum/Analysis or Interpretation: TGE, ÇÇD; Literatür tarama/Literature Search: ÇÇD, İBÖ, GB, BOÖ; Yazma/Writing: TGE, ÇÇD, GB.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization. Coronavirus (COVID-19) Dashboard. <https://covid19.who.int/> (Erişim tarihi: 16 Mayıs 2022)
2. Aşkın, R., Bozkurt Y., Zeybek, Z. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler 2020; 19(37):304-318
3. Singhal, T.A. Review of coronavirus disease-2019 (COVID-19). Indian J Pediatr 2020; 87(4):281-6.
4. Eroğlu, M., Çıtak-Tunç, G., Kılınç, F. Gebelik stresi ile COVID19 korkusu arasındaki ilişkinin incelenmesi. Toplum ve Sosyal Hizmet Covid-19 Özel Sayı 2021; 1:125-139.

5. Altıncelep, F. Gebelerdeki prenatal distres düzeyinin belirlenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). 2011, İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul.
6. Lau, Y., Fu, Keung., Wong, D., Yuqiong, W., Ho, Keung., Kwong, D. The roles of social support in helping Chinese women with antenatal depressive and anxiety symptoms cope with perceived stress. Archives of Psychiatric Nursing 2014; 28(5):305-313.
7. Lebel, C., MacKinnon, A., Bagshawe, M., Tomfohr-Madsen, L., Giesbrecht, G. Elevated depression and anxiety among pregnant individuals during the COVID-19 pandemic. J Affect Disord 2020; 277 (12): 5-13.
8. Saccone, G., Florio, A., Aiello, F. et al. Psychological impact of coronavirus disease 2019 in pregnant women. Am J Obstet Gynecol 2020; 223(2):293-295.
9. Mappa, I., Distefano, F.A., Rizzo, G. Effects of coronavirus 19 pandemic on maternal anxiety during pregnancy: A prospective observational study. J Perinat Med 2020; 48(6):545-550.
10. Demirel Bozkurt, Ö. Taner, A., Doğan, S. Anxiety levels, coping behaviors, and affecting factors of pregnant during the COVID-19 pandemic process. J Nursology 2022; 25(2):69-76.
11. Schwartz, D. A., Graham, A. L. Potential Maternal and Infant Outcomes From Coronavirus 2019-Ncov (SARS-Cov-2) Infecting Pregnant Women: Lessons From SARS, MERS, and Other Human Coronavirus Infections Viruses 2020; 12(2), 194.
12. Türen, E. Determination Of The Anxiety Level In Pregnant Women Who Administer To The Obstetrics Clinic within The Covid-19 Pandemia Period. Selcuk Medical Journal 2020; 36(4):352-356 .
13. Atasever, İ., Çelik, A.S. Prenatal stresin ana-çocuk sağlığı üzerine etkisi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2018; 21(1):60-68.
14. Ding, X.X., Wu, Y.L., Xu, S.J., Zhu, R.P., Jia, X.M., Zhang, S.F. et al. Maternal anxiety during pregnancy and adverse birth outcomes: A systematic review and meta-analysis of prospective cohort studies. J Affect Disord 2014; 159(20):103-110.

15. Pisoni, C., Garofoli, F., Tzialla, C., Orcesi, S., Spinillo, A., Politi, P., et al. Risk and protective factors in maternal-fetal attachment development. *Early Hum Dev* 2014; 90(suppl 2):45-46
16. Prasad, S., Kalafat, E., Blakeway, H. et al. Systematic review and meta-analysis of the effectiveness and perinatal outcomes of COVID-19 vaccination in pregnancy. *Nat Commun* 2022; 13: 2414.
17. Yüksekol Doğan, Ö., Baltacı, N., Nazik, F., Duman, M. Üreme çağındaki kadınların Covid 19 aşısı ile ilgili okuryazarlık düzeyleri. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi 2022; 10(2): 641-651.
18. İnam, Ö., Satılmış, İ.G. COVID-19 pandemisinin infertilite tedavisi gören kadınlar üzerindeki etkileri: Kalitatif çalışma. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi* 2022; 4(2): 130-141.
19. Alzamora, M.C., Paredes, T., Caceres, D., Webb, C.M., Valdez, L.M., La Rosa, M. Severe COVID-19 during pregnancy and possible vertical transmission. *American Journal of Perinatology* 2020; 37(8):861-865.
20. Thanh Le, T., Andreadakis, Z., Kumar, A., Gomez Roman, R., Tollefsen, S., Saville, M. et al. The COVID-19 vaccine development landscape. *Nature Reviews Drug Discovery* 2020; 19(5):305-306.
21. Badell, M.L. Dude, C.M. Rasmussen, S.A. Jamieson, D.J. Covid-19 vaccination in pregnancy. *The BMJ* 2022; 378(10):1-18.
22. Kachikis, A., Englund, J.A., Singleton, M., Covelli, I., Drake, A.L., Eckert, L.O. Short-term reactions among pregnant and lactating individuals in the first wave of the COVID-19 vaccine rollout. *JAMA Netw Open*, 2021; 4(8):212
23. Wainstock, T., Yoles, I., Sergienko, R., Sheiner, E. Prenatal maternal COVID-19 vaccination and pregnancy outcomes. *Vaccine* 2021; 39(41): 6037-40
24. Ahorsu, D.K., Lin, C.Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M.D., Pakpour, A.H. The Fear of COVID-19 Scale: Development and initial validation. *International Journal of Mental Health and Addiction* 2020; 20(3): 1-9.
25. Geniş, B., Gürhan, N., Koç, M., Geniş, Ç., Şirin, B., Çırakoğlu, O.C., Coşar, B. "Development of Perception and Attitude Scales Related with COVID-19 Pandemia". *Pearson Journal of Social Sciences-Humanities* 2020; 5(7):306-328.
26. Duman, N. Üniversite Öğrencilerinde COVID-19 Korkusu ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük. *The Journal of Social Science* 2020; 4 (8): 426-437.
27. Yakut, E., Kuru, Ö., Güngör, Y. Sağlık Personelinin COVID-19 Korkusu ile Tükenmişliği Arasındaki İlişkide Aşırı İş Yüğü ve Algılanan Sosyal Desteğin Etkisinin Yapısal Eşitlik Modeliyle Belirlenmesi. *Ekev Akademi Dergisi* 2020; 83(24):241-262.
28. Naghizadeh, S., Mirghafourvand, M. Relationship of fear of COVID-19 and pregnancy-related quality of life during the COVID-19 pandemic. *Archives of Psychiatric Nursing* 2021; 35(4): 364-368.
29. Durmuş, M., Öztürk, Z., Şener, N., Eren, S.Y. The Relationship between the fear of Covid-19. depression and spiritual well-being in pregnant women. *Journal of Religion and Health* 2022; 61(1):798-81
30. Sariboğa, Y., Sir, Ö., Atas, S. Demir Gökmen B. The relation between COVID-19 fear and prenatal attachment of pregnant women in the pandemic. *Florence Nightingale Journal of Nursing* 2022; 30(3):1-6
31. Solmaz, E., Cağan, E.S., Taskın, R. Gebelerin COVID-19 Korku Düzeylerinin Aşı Tutumlarına Etkisi *Artuklu IJ Health Sci* 2022; 2(3),8-14
32. Shretta, R., Aguas, R., Chalkidou, K., Shah, H., Ruiz, F., White, L. L. The COVID-19 Vaccine: Do We Know Enough to End the Pandemic? *Center for Global Development* 2020:1-6.
33. Özceylan, G., Toprak, D., Esen, E.S. Vaccine rejection and hesitancy in Turkey. *Hum Vaccin Immunother* 2020; 16(5):1034-1039.
34. Rasmussen, S.A., Smulian, J.C., Lednicky, J.A., Wen, T., Jemieson, J.D. Coronavirus disease 2019 (COVID-19) and pregnancy: what obstetricians need to know. *Am J Obstet Gynecol* 2020; 222: 415-422.
35. The American College of Obstetricians and Gynecologists. ACOG's COVID-19 Vaccines and Pregnancy: Conversation Guide for Clinicians. [Updated: 2022 August]. Erişim Tarihi: 20.08.2022.

<https://www.acog.org/covid-19/covid-19-vaccinesand-pregnancy-conversation-guide-for-clinicians>

36. Abuhammad, S. Attitude of pregnant and lactating women toward COVID-19 vaccination in Jordan: A cross-sectional study. *Journal of Perinatal Medicine* 2022; 50(7):896-903.